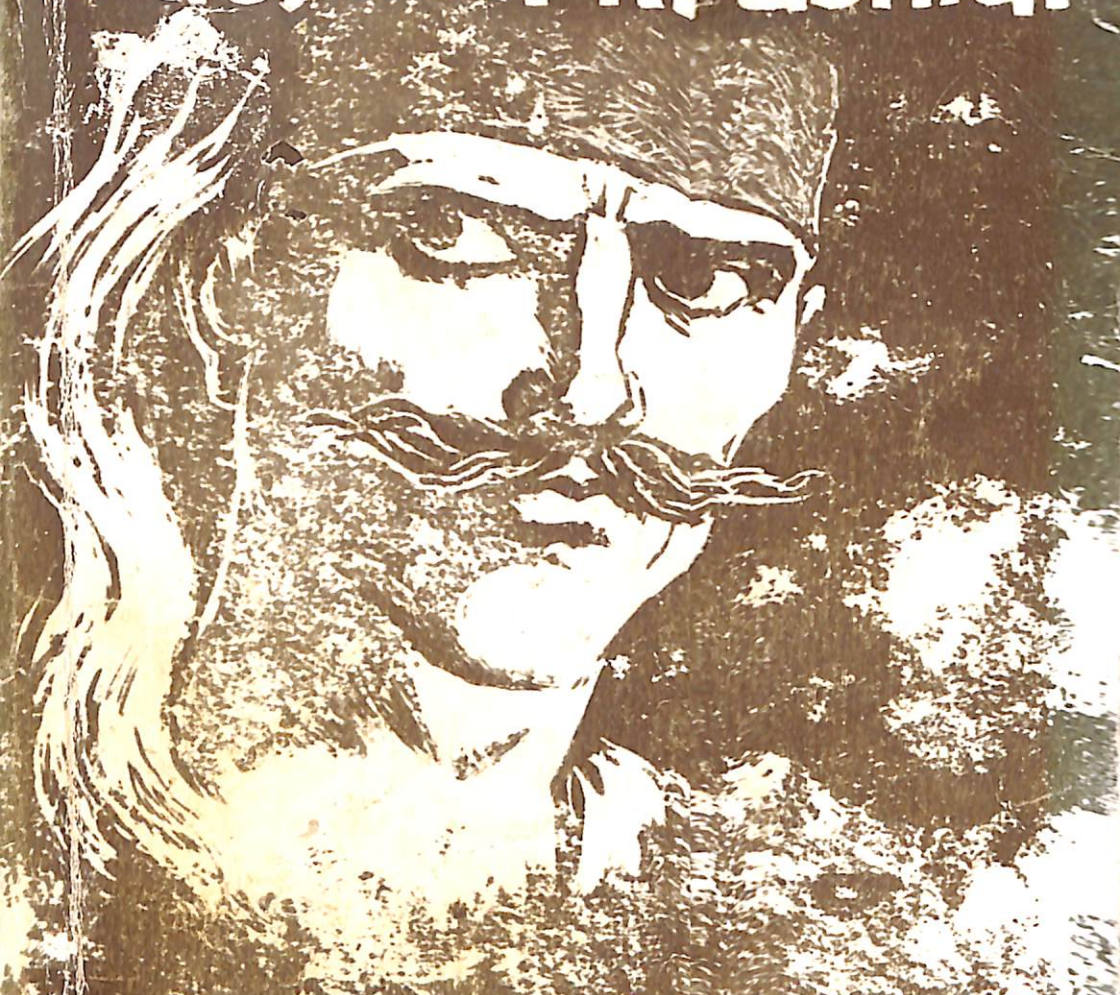

Sulejman Krasniqi

OSO KUKA
roman

8277/2

K95

Sulejman
Krasniqi

OSO KUKA

roman

46038

SHTËPIA BOTUESE
NAIM FRASHËRI

NGA DEFTERI I OSO KUKËS

Sa mbaruam medresenë, shokët e mi zunë punë, mua më vërviti shorti në një garramet të madh.

Kam goditur rëndë në kokë një halabak. Fill pas asaj ndodhie, për mua të pangjashme as në ëndërr, nuk di si u rrokullisën ngjarjet, vrava edhe një bimbash policie. Rezili i parë, si u këndell, u betua: Nuk do të lë gur pa përmbysur gjersa ta vras të birin e Bejtulla Kukës. U shqetësua babai, vëllezërit, motra, sidomos nënë Nifa. Terak Kiri (ashtu e quajnë të zvetënuarin) ka për shokë keqbërës, vrasës, kusarë e bixhozxhinj. Të gjithë, veç Terakut, janë të huaj, vulëhumbur. Ata vijnë në Shkodër me anijet kontrabandiste. Në mejhanen e skelës e kanë strofullën. Atje Teraku punon si kamerier. Kobi ishte i dyfishtë. Pas dy ditësh, të mitë më nisën me një lundër për në ishullin e Vraninës, te motra e gjyshes prej nëne, Gjylë Fisi. Fillimisht strehimi në ishull më gëzoi. Atje kam

lindur dhe jetuar derisa kam mbushur tre vjeç, nga-
se babai im qenkësh larguar prej Shkodre për një
ngjarje me telashe të përlefërta. Burri i motrës së gjy-
shes, Dikë Fisi, më quan «biri i ishullit» dhe më ka
fort për zemër. Për të mos më lënë të mërzitem, çdo
mbrëmje më tregon historinë e lindjes sime. Dika mban
mend edhe çapitjet e para. Thotë se i paskam lodhur
me pyetje belbazake. Si çdo njeri që nuk mërzitet kur
flitet për ardhjen e tij në jetë, edhe unë e dëgjoj me
kënaqësi dhe, kur Dika thotë: «Belbëzimet e para i ke
filluar me pyetje», unë mendoj me vete: «Paskam qenë
kureshtar i lindur.»

Megjithëse në Shkodër mbretëron një gjendje fort
e turbulluar dhe janë ndërprerë lidhjet me ishullin,
peshkatarët e Vraninës kanë hetuar tri-katër herë një
anije të dyshimtë që sillet rreth e rrotull ishujve. Ma-
dje paskan dalluar vetë Terak Kirin duke vështuar
me tejpyrë Vraninën. Për këtë shkak Dikë Fisi më
këshilloi të mos dal prej kullës. Jeta e ngujimit qenka
e rëndë. Më bren malli për shokët e lagjes. Më ësh-
të mbushur mendja të kthehem në shtëpinë time pa
marrë leje, ose pu njoftuar njeri. Ditën, që më ndodhi
kobi, komiti i ri Asim Kraja, paska vrrarë komandan-
tin e policisë financiare. Njeriut që e kërcënuaka vde-
kja, i lindkan dëshira ngulmuese për të lënë me shkrim
pafajësinë e vet. Pikërisht këtu zë fill edhe ky farë
ditari.

Ç'më shtyu mua, më të patrazuarin e lagjes, të
qëlloja me tullë në kokë Terak Kirin? Sa për vrasjen
e oficerit të policisë osmane nuk mund të them kurr-
gjë, mbasi nuk di se si ndodhi.

Gjyshja ime nga nëna, Mejremja e Haxhi Alisë,
strehoi një familje malaziase që kishte rënë në gjak

në vendin e vet. Burrin e quajnë Stojan Bieliç. Ka gruan, një djalë dhe dy vajza. Junaku (ashtu e quajnë djalin) është pesë vjet më i madh se unë. Ia kishin arrestuar babanë mbasi nuk kishte pasur t'i paguante taksa knjazit. Tek e shpinin për në Cetinjë, Junaku mbërthen armën dhe u bën pritë në një grykë të keqe. Vret dy trimat e knjazit. Bashkarisht me babanë kthehen në shtëpi, marrin pjesëtarët e tjerë të familjes, dalin në mal. Mirëpo knjazi hedh në ndjekje vojvodën e vet me shumë trima. Stojani kërkoi dhe gjeti strehim te nanë Remi (ashtu e quan tërë Shkodra gjyshe Mejremen). I lëshuan një shtëpi njëkatëshe familjes Bieliç. Shkodranët, duke parë sa sedërli ishte malaziasi dhe se e kishte të rëndë të jetonte në kurriz të nanë Remit, i gjetën Stojanit një punë. Të birin, si merakli armësh që ishte, e vendosën nxënëses te dyfekschinjtë. Ne me kënaqësi të veçantë e pranuan Junakun në shoqërinë e djemve të lagjes. Meqë ra fjala, po tregoj se qysh kur isha në klasën e tretë të medresesë, kishim krijuar shoqërinë «Djelmënia e Bullejt». Për kryeparë të kësaj shoqërie më kishin zgjedhur mua. Sot e gjithë ditën pyes e nuk gjej shpjegim përse nuk zgjodhën djalin e tezes sime, Ali Armëtarin. Ai, paçka se më i vogël, është gacë e gjallë dhe ia di rendin çdo pune. Edhe Malë Spahia, Cufë Boriçi, Latë Muka (shokët e mi të medresesë), Gjergj Cemi, Kolë Hoti, Gjeto Gruda shquhen ku e ku më shumë se unë, përveç notit. Ndoshta pse jam i hesh-tur (anipse tej mase kureshtar), shokët pëlqyen këto cilësi. Kushedi! Ndoshta shkak për këtë zgjedhje mund të jetë se ngula këmbë i pari të formonim shoqërinë «Djelmënia e Bullejt» në shembullin e kallëzimeve të

nanë Remit, e cila thotë se Shkodra përherë kishte pasur të tilla grupe.

Po kthehem te ngjarja. Hasan Alia një buzëmbërmeje erdhi e më njoftoi:

— Meqë burrat nuk duhet të ngatërrohen në këtë mesele, erdha t'ju them që ju të shoqërisë «Djelmënia e Bullejt» ta keni kujdes familjen Bieliç. . .

— Pse? — pyeta unë.

— Terak Kirin e kam djalë daje, por është i hurit e i litarit. Ai ka ndër mend t'i bëjë një të keqe të madhe familjes Bieliç, — tha Hasani.

— Cilën mizë i trazuaka Bieliçi Terak Kirit? — pyeta unë.

— Të zgjodha ty, Oso Kuka, të ta them të fshehtë, mbasi je i matur dhe nuk lejon fjalët të marrin udhët, — tha Hasani.

E dija se Hasan Alia çdo vit kishte kryer nga dy klasë bashkë. Një Shkodër e mbante në gojë për të mençur dhe të zotin. U gëzova që po më drejtohej tamam mua. Në fillim më breu dyshimi mos Terak Kiri u vardisej, ose kishte qëllim t'u bënte ndonjë të keqe motrave të Junak Bieliçit. Vërtet ato ngjanin me dy lule të bukura. Por Hasani duket m'i lexoi mendimet. Tha:

— Terak Kiri me disa të panjohur kanë ndër mend t'i shtien zjarrin shtëpisë ku banojnë Bieliçët e t'i djegin brenda të gjithë.

Ajo gjë m'u duk aq e betershme, sa dyshova në ato që më tha Hasani.

— Nëse nuk e ndieni veten të aftë ju të Bullejt ta mbronin atë familje, mund t'u drejtohem të tjerëve, — tha Hasani.

— Stojan Bieliçin e ka strehuar gjyshja ime. As-

kujt më tepër se neve nuk i takon mbrojtja e asaj familjeje, — thashë unë.

— Shumë mirë, — tha Hasani, pastaj më rrëfeu se trimat e knjazit kishin gjetur tamam njeriun, i cili, për një grusht parash, mund të bënte gjithçka.

— Teraku, i biri i Nuri Kirit, të ketë rënë kaq poshtë! — thashë unë.

— Mos vështro vetëm arën ku ka mbirë, vështro edhe ligatinën ku ka kullotur! Teraku është rritur andej-këndej kur babai i tij vuante burgun, — tha Hasan Alia, dhe, mbasi u bind se do të merreshin masa të ngutshme për mbrojtjen e familjes malaziase, u largua.

Unë vrapova për në Udhën e Karvaneve. Atje nuk gjeta Ali Armëtarin. Hyra në rrugicën që çonte te Malë Spahia, padashas u gjenda në sokakun ku banonte familja Bieliç. Dielli ishte në të perënduar. E dija se në atë kohë Bieliçët mbyllnin dyert me lloze, se e merrnin me mend sa i madh ishte sherri i knjazit. Te Bërrylaku i Gjonit ktheva kryet. Atë çast një njeri kapërceu murin, ra në avlli. Zemra më bëri «prraf». Armë me vete nuk kisha. Koha nuk priste. U kacavara në mur. Vështrova matanë. Ishte Terak Kiri. Ai njomi me vajguri strehët e ulëta të shtëpisë, pastaj kapakët prej dërrase të dritareve. Futi dorën në xhep për të nxjerrë shkrepësen. Unë mbërtheva një tullë. U ngjita mbi mur. E kisha mu nën vete Terak Kirin. As një, as dy, e godita me tullë në tepe të kokës. Teraku ra përdhe. Nga goja filloi t'i dilte shkuma me gulfa.

— Ndërsa trupi i Terakut shkundullohej, dy të huaj, të cilët nuk i kisha vënë re kur kishin hyrë në avlli,

sa panë ç'e gjeti veglën e tyre, tërhoqën llozet e derës, u arratisën njëri në njëren anë të rrugicës, tjetri në të kundërtën. Ashtu i trullosur, u mata të ikja në shtëpi, të njoftoja babanë. Ende pa zbritur nga muri, më erdhi një mendim më i trishtueshëm se vrasja: «Teraku vdiq. Ata që ikën, do të njoftojnë policinë osmane. Do të shpifin: «Stojan Bieliçi ka vrarë një njeri në avllinë e shtëpisë ku banon...» U hodha prej murit në oborr. Ia futa duart nën sjetulla Terak Kirit. E tërhoqa nga dera në rrugicë. Desha ta çoja sa më larg. Por kur vërejta shkumën e murme që gurgullonte prej gojës së Terakut, thashë: «Ky po jep shpirt!». Filluan të më dridheshin gjunjët. Më erdhi për të vjellë. M'u shkrep të largohesha. Te rrugica e lakadredhur që çon në Udhën e Karvaneve, sikur të kishte mbirë, prej dheu, ma zuri rrugën me shpatë në dorë bimbash Hulinsani. Prapa tij qëndronte çaush Mirosh Shega. Ky i fundit ma bëri me shenjë që të ikja. Por koka më nxirrte tym. Sikur gjithë urrejtja që ndiente Shkodra për atë oficer vrasëtar ma ktheu gjakun në prush. Nuk u zbrapsa andej nga ma bënte me nojmë Miroshi, por u turra drejt shpatës së bimbashit, maja e së cilës ishte terezitur mbi trupin tim. Më ishte errësuar pamja e nuk di ç'ndodhi. Mbjaj mend se në atë kacafytje u nakatos edhe çaush Miroshi. Bimbashi u shtri i gjakosur përdhe. Miroshi më tha më zë të dredhur: «Largohu në liqen!...» Ashtu, i kalamendur, vrapova. Te çinari i Hoxhë Dheut më doli përpara babai. Nuk arrita t'i tregoja asgjë, sepse një memecësi e patregueshme ma kishte ngërçur gjuhën. Zura shtratin. Sa mbyllja sytë, më shfaqej fytyra me sy të perënduar e me gojën e shkumëzuar e Terak Kirit, pastaj më kuqëlohej pamja nga gjaku i bimbash

Hulinsanit. Të nesërmen erdhën e më vizituan të gjithë shokët. Ata më treguan se Dasho Shkreli me shumë trima mbanin nën kujdes shtëpinë ku banonte Stojan Bieliçi. Bënin rojë ditë e natë. Policia e xhandarmëria ishin bërë si të ndërkyera për vrasjen e bimbash Hulinsanit. Emrin e vrasësit nuk e dinte asnjëri. Dyshohej në komitin e ri, Asim Krajën. Po ashtu, shokët më kallëzuan se Teraku nuk kishte vdekur. Bile Kolë Hoti turfulloi duke thënë: «Nuk bie rrufeja në mendermethanë...» Unë, sa dëgjova se Terak Kiri ishte gjallë, edhe pse mora vesh se ishte betuar të më vriste, më erdhi mirë që nuk kishte vdekur nga dora ime. M'u daravit ajo hije tmerri që në gjumë e zgjuar më torturonte. Sa për bimbash Hulinsanin, të cilin një Shkodër e mbante në gojë si xhelat, nuk desha t'ia dija, fundja edhe sot nuk di të them dy fjalë si e vrava. Mirëpo, Mirosh Shega paskësh thënë se Oso Kuka u mbyt në liqen. Prandaj m'u desh të largohej nga ngushtësia nga Shkodra. Ikja në ishull fillimisht më gëzoi, pastaj më dukej vetja si zogu i mbyllur në kafaz.

Pas shumë ditësh të mbajtjes së këtyre shënimeve, erdhën tri lundra nga Shkodra për të marrë putargë. Ua qava hallin. Ata më kuptuan. Iu luta njërit që ta rregullonte me Dikë Fisin që të më lejonte të kthehesha vjedhurazi në Shkodër, qoftë edhe për një natë. Zefi, kryepar i lundëtarëve, më tha:

— Është punë me zarar. Babanë tënd, Bejtë Kukën, e kanë thirrur qeveritarët osmanë për vrasjen e Hulinsanit. Megjithëse çash Mirosh Shega ngul këmbë se ti je mbytyr në liqen, ata prapë dyshojnë. Pastaj Terak Kirin e ndihmojnë ata të policisë. Po të gjeti gjë gjatë lundrimit, hapu liqen e na përpi bashkë me turpin e madh!

— Jemi gjashtë lundërtarë, — tha një tjetër, — të armatosur jemi...

Kapedan Zefi foli i menduar:

— Do t'i them Dikë Fisit se jot ëmë është sëmurë.

Kur u nisëm, qielli ishte laruar yjesh. Dikë Fisi na përcolli me lundrën e vet. Kapedan Zefi u jepte lopatave dhe i tregonte Dikës:

— Hasan Alia ia ka bërë të njohur qytetit bashkëpunimin e Terak Kirit me vrasës e kusarë, edhe me policinë osmanë. Ai i ka kandisur disa myderizë t'i bëjnë një letër sundimtarit të Stambollit ku kërkojnë të dalë para gjyqit Terak Kiri...

Atë çast shfryu diku në mugëtirën e liqenit avullorja patrulluese osmane.

— T'i afrohem i bregut me ngut! — u tha lundërtarëve Dikë Fisi, — të fshihemi nën shelgjishtë,

Avullorja patrulluese osmane, duke gulçuar, lundroi tutje përgjatë liqenit. Lundërtarët tanë u dhanë lopatave. Kur ia morën këngës këndesat e parë, mbërritëm në Ranorin e Shkodrës. Atje u ndava me Dikë Fisin, pa më shkuar nëpër mend se kurrë nuk do të takoheshim më... Unë u fsheha në ranishte. Lundërtarët vajtën për të njoftuar në familje.

Nga mesnata erdhën me një lundër nanë Remi dhe Ali Armëtari. Ata më treguan se gjithandej më kërkonte policia dhe xhandarmëria. Të tre lundruam jo për Shkodër, por në të kundërtën e saj. Nanë Remi nuk tregoi se ku do të vemi. Ali Armëtari më pëshpëriti: «Mirosh Shega ka dëshmuar se ti je mbytur në liqen, por Terak Kiri është betuar përpara vetë kadiut se ti je gjallë, prandaj është ngritur rrëmeti në kërkim...»